

## МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СФЕРІ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

*Проаналізовано існуючі методичні підходи до оцінки діяльності страхових компаній. Запропоновано систему показників, які комплексно характеризують їх фінансову надійність, організаційну ефективність і результати діяльності за певним видом страхування. Визначено набір найбільш суттєвих показників для оцінки діяльності компаній із страхування життя у сфері накопичувального страхування.*

**Ключові слова:** *компанії зі страхування життя, накопичувальне страхування.*

**Постановка проблеми.** Діяльність компаній із страхування життя у визначених видах страхування характеризується певними особливостями, що обумовлює необхідність розробки методичних підходів та вибору системи показників для оцінки ефективності їх діяльності у цьому виді страхування. Система показників діяльності страхової компанії являє собою вихідну інформацію для контролю реалізації вибраної стратегії та визначення напрямків підвищення її ефективності.

На сьогодні найбільш розробленими є методичні підходи до загальної оцінки фінансового стану страхових компаній [1-3]. Значна увага дослідників приділялась також питанням оцінки фінансової стійкості чи фінансової надійності страховиків [4, 5].

**Метою** цієї роботи є аналіз існуючих методичних підходів до оцінки діяльності компаній із страхування життя та визначення системи показників, які характеризують особливості їх діяльності у сфері накопичувального страхування.

Зважаючи на велику кількість показників, що пропонуються для оцінки діяльності страхових компаній, у науковій літературі аналізується питання щодо вибору найбільш суттєвих показників, які розкривають діяльність страхової компанії [5; 6]. У деяких наукових працях обґрунтовується також доцільність визначення узагальнюючого (інтегрального) показника розвитку [7] чи фінансової надійності страхових компаній [8].

При аналізі методичних підходів до оцінки діяльності страхових компаній необхідно брати до уваги методика, які розроблені та використовуються на практиці національними регуляторами ринків фінансових послуг.

Так, Національною асоціацією страхових організацій США розроблено методику оцінки діяльності страхових компаній, яка включає 4 групи показників: загальні показники; показники рентабельності; показники ліквідності; показники резервів.

В Україні у 2005 р. Державною комісією з регулювання ринку фінансових послуг України було розроблено Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків [9], відповідно до яких здійснюється аналіз діяльності страхових компаній із страхування життя на основі оцінювання дев'яти показників. Згідно цієї методики (тестів раннього попередження) здійснюється також розрахунок комплексного показника, на основі значень якого визначається рівень фінансової надійності страхової компанії.

Ще одним методом, який застосовують для оцінки діяльності страховиків, є їх публічне рейтингування, під яким розуміють процес незалежного оцінювання страхових компаній за визначеними правилами і методиками [10].

На основі аналізу різноманітних методичних підходів щодо оцінки діяльності страхових організацій, нами зроблено висновок, що для оцінки ефективності діяльності страхових компаній у сфері недержавного накопичувального страхування необхідно визначити оптимальний набір показників, які б у достатній мірі характеризували їх фінансову надійність, організаційну ефективність та результати їх діяльності у визначеній сфері. Ці показники доцільно згрупувати у 3 групи: загальні показники; спеціальні показники, що характеризують діяльність СК у сфері накопичувального страхування; показники, які характеризують організаційну ефективність компанії.

При цьому розглядаються як абсолютні, так і відносні (в % до загальних обсягів) показники та використовується горизонтальний (часовий, по рокам) аналіз та порівняльний аналіз (під час якого показники компанії порівнюють із показниками аналогічних компаній та страхового ринку загалом).

1. До групи **загальних показників діяльності СК** слід віднести:

**Об'ємні** (абсолютні) показники: статутний капітал; власний капітал; показники структури активів та зобов'язань; страхові резерви; частка перестраховиків у страхових резервах; інвестиційний дохід від розміщення коштів резервів із страхування життя; валові страхові платежі (премії, внески); чисті страхові премії; страхові виплати; чистий прибуток.

**Відносні** показники: співвідношення страхових резервів та власного капіталу; показник доходності; показник рентабельності страхової організації; показник ліквідності активів; показник платоспроможності; показник доходності інвестицій;

2. **Спеціальні показники**, що характеризують ефективність діяльності СК у визначеній сфері:

- валові та чисті страхові платежі (премії, внески) за певним видом страхування, в т.ч.: страхові платежі першого року; страхові платежі наступних років (поновлювальні);
- кількість договорів страхування та кількість учасників за укладеними угодами (протягом року та загалом);
- валові та чисті страхові виплати.

Показники аналізуються:

- за видами страхувальників (фізичні або юридичні особи);
- видами накопичувального страхування життя;
- програмами (полісами) накопичувального страхування життя.

3. **Показники, що характеризують організаційну ефективність компанії:**

- організаційна структура компанії;
- канали продажів: агентський, офісний, філійний, банківський канали; реалізація через юридичних осіб – партнерів;
- кількість розроблених та впроваджених нових страхових продуктів для конкретних категорій споживачів;
- розробка та впровадження додаткових сервісних послуг страхувальникам;
- структура персоналу, співвідношення чисельності управлінського апарату й інших категорій працівників;
- частка адміністративних витрат у загальних обсягах витрат;
- автоматизація ведення усіх видів обліку та обслуговування клієнтів;
- кількість укладених угод на одного працівника;
- втрати клієнтів;
- наявність системи професійного розвитку спеціалістів (семінари, курси).

Зважаючи на необхідність використання обмеженого числа показників та доступність їх отримання, для оперативної оцінки ефективності діяльності страхових компаній у сфері накопичувального страхування доцільно вибрати найбільш вагомі відносні показники їх діяльності, до яких можна віднести такі 8 показників:

- показники ліквідності активів; платоспроможності; рентабельності власного капіталу; дохідності інвестицій (загальні показники діяльності компанії);
- показники: змін у обсягах страхових премій: частки компанії у загальних обсягах платежів; частки компанії у загальній кількості

застрахованих по цьому виду страхування (спеціальні показники, що характеризують результати діяльності компанії по даному виду страхування);

- показник частки адміністративних витрат у валових платежах (характеризує організаційну ефективність компанії).

На основі вибору найбільш важливих показників діяльності страхових компаній у сфері накопичувального страхування можна розрахувати інтегральний показник ефективності їх діяльності методом сум з урахуванням вагомості показників.

### Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 4-те вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2005. – 351 с.
2. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2007. – 328 с.
3. Гинзбург А. И. Экономический анализ / А. И. Гинзбург. – СПб : Питер, 2003. – 480 с.
4. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104–121.
5. Малинич Г. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності страхових компаній: переваги та недоліки / Г. Малинич // Вісник Київського національного економічного університету імені Тараса Шевченка. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – № 113–114. – С. 87–91. – (Серія: Економіка).
6. Никулина Н. Н. Финансовый менеджмент страховой организации: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» / Н. Н. Никулина, С. В. Березина. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2008. – 431 с.
7. Піратовський Г. Л. Страховий бізнес: управління розвитком : монографія / Г. Л. Піратовський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 254 с.
8. Основи актуарних розрахунків : Навч.-метод. посібник / за ред. І. О.Ковтуна. – К. : Алерта, 2004. – 328 с. – (С. 128–133).
9. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків [Електронний ресурс] : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 № 3755. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/fpart50/idx50795.htm>.
10. Внукова Н. М. Методичні особливості рейтингування страхових компаній / Н. М. Внукова // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – 2000. – Вип. 46. – С. 53–54.

*Демченко М.В.*

#### ***Методические подходы к оценке эффективности деятельности страховых компаний в сфере накопительного страхования***

*Проанализированы существующие методические подходы к оценке деятельности страховых компаний. Предложена система показателей, комплексно характеризующих их финансовую надежность, организационную эффективность и результаты деятельности по определенному виду страхования. Определен набор наиболее существенных показателей для оценки деятельности компаний по страхованию жизни в сфере накопительного страхования.*

**Ключевые слова:** *компания по страхованию жизни, накопительное страхование.*

**Demchenko M.V.**

***Methodological approaches to the assessment of the insurance companies' efficiency in endowment insurance***

*The existing methodological approaches to the assessment of the insurance companies' activities were analyzed. The system of indicators that comprehensively characterize their financial reliability, organizational effectiveness and performance results for a particular type of insurance were proposed. The set of the most significant indicators for assessment of the life insurance companies' activities in endowment insurance was defined.*

**Key words:** *life insurance companies, endowment insurance.*

*Демченко Максим Володимирович – аспірант Інституту регіональних досліджень НАН України, м. Львів.*

УДК 336.768

*I. М. Бурденко*

**ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ КЛІРИНГУ ЧЕРЕЗ ЦЕНТРАЛЬНИХ  
КОНТРАГЕНТІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ**

*Наведено огляд ранніх форм клірингу, які дають уявлення про те, яким чином розвивався інститут центральних контрагентів. При цьому розглянуто основні еволюційні етапи та особливості здійснення клірингу на цих етапах, виділено значні досягнення у сфері клірингу на кожному етапі його розвитку.*

**Ключові слова:** *кліринг, неттинг, інститут центрального контрагента, клірингові палати, строкові біржі, ринок похідних фінансових інструментів.*

**Постановка проблеми** і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Загальновідомо, що похідні фінансові інструменти (ПФІ) забезпечують економічну цінність своїм користувачам, зокрема дозволяють отримати позитивний ефект для хеджування різних фінансових ризиків. Проте аналіз причин світової фінансової кризи свідчить, що однією із її причин були неконтрольовані операції з позабіржовими ПФІ, які призвели до різкого зростання рівня системного ризику. Однак синергетичний вплив на кризу мали недоліки безпосередньо в інфраструктурі ринків ПФІ. Для запобігання у подальшому такого негативного впливу країни-учасниці G20

© I. М. Бурденко, 2014